

Pensjonsutvalget – et forbedret pensjonssystem.

**Konsekvenser og betraktninger
v/ Axel West Pedersen, Oslomet**

NOU

Norges offentlige utredninger 2022: 7

Et forbedret pensjonssystem

Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 12. juni 2020.
Avgitt til Arbeids- og inkluderingsdepartementet 16. juni 2022.

Meld. St. 6

(2023–2024)

Melding til Stortinget

Et forbedret pensjonssystem
med en styrket sosial profil

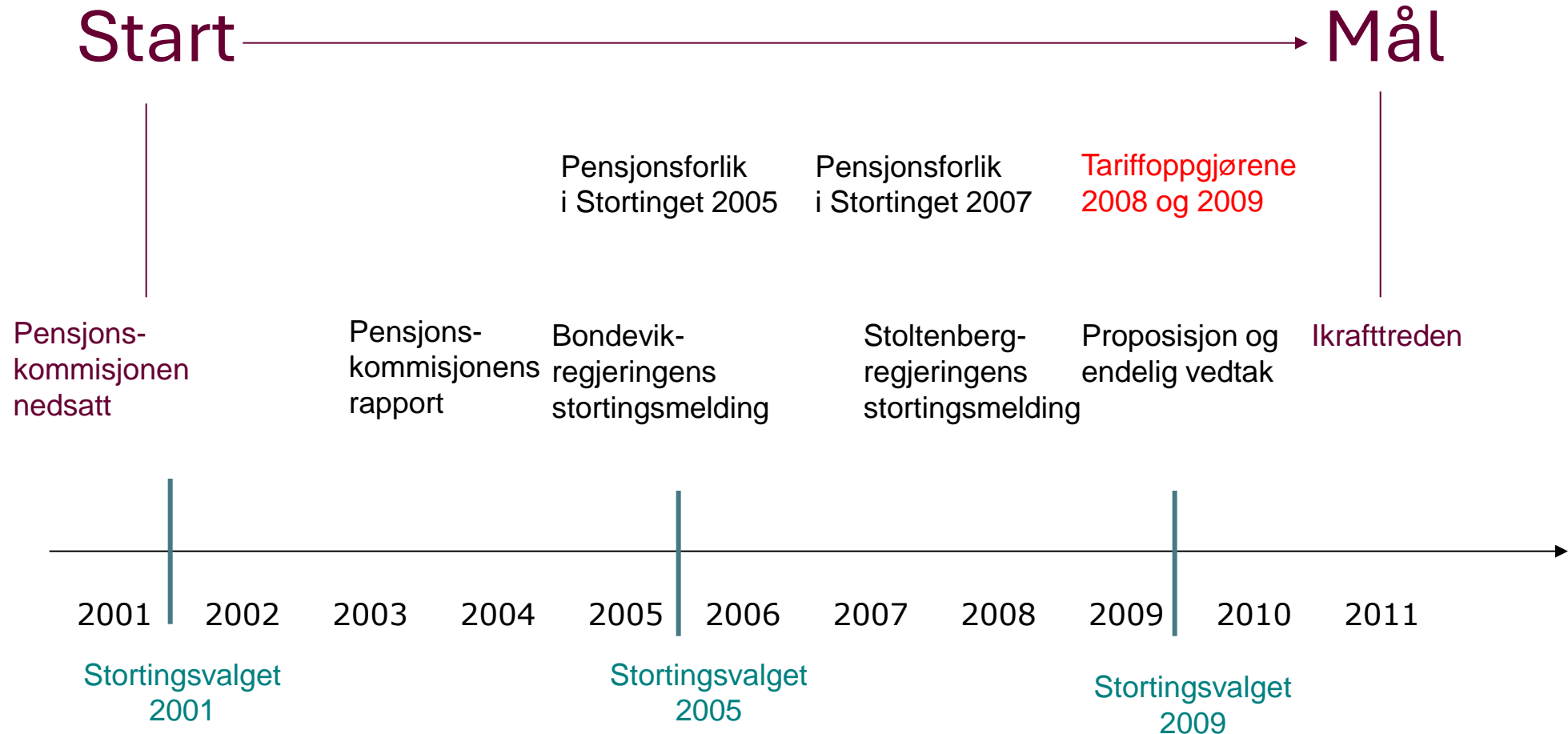
Nytt bredt politisk forlik om pensjonsreform

Regjeringspartiene og partiene Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne inngikk 29. februar 2024 et nytt bredt forlik om et forbedret pensjonssystem.

Pensjonsreformen i 2011

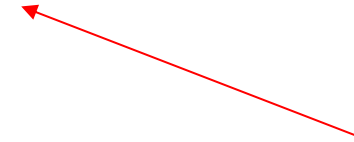
Ti års reformprosess

Reformens kjerne:

- Nytt system for opptjening av pensjon
- Fleksibelt uttak mellom 62 og 75
- Levealdersjustering
- Underregulering av løpende pensjon

Innføres gradvis – fullt ut for kullene født i 1963 eller senere

Trådte i kraft i 2011

Reform av de avtalefestede AFP-ordningene et helt avgjørende element i pensjonsreformen

- AFP-ordningene omgjøres fra å være tidligpensjonsordninger som gir sterke insentiver til tidlig avgang til å bli «nøytrale» supplerende alderspensjonsordninger
 - I privat sektor vedtatt ved tariffoppgjøret i 2008 og gjennomført med full virkning for ansatte født i 1949 og senere
 - I offentlig sektor først vedtatt ved avtale med organisasjonene i 2018 og gjennomført med virkning for ansatte født i 1963 og senere

Store prinsipielle endringer

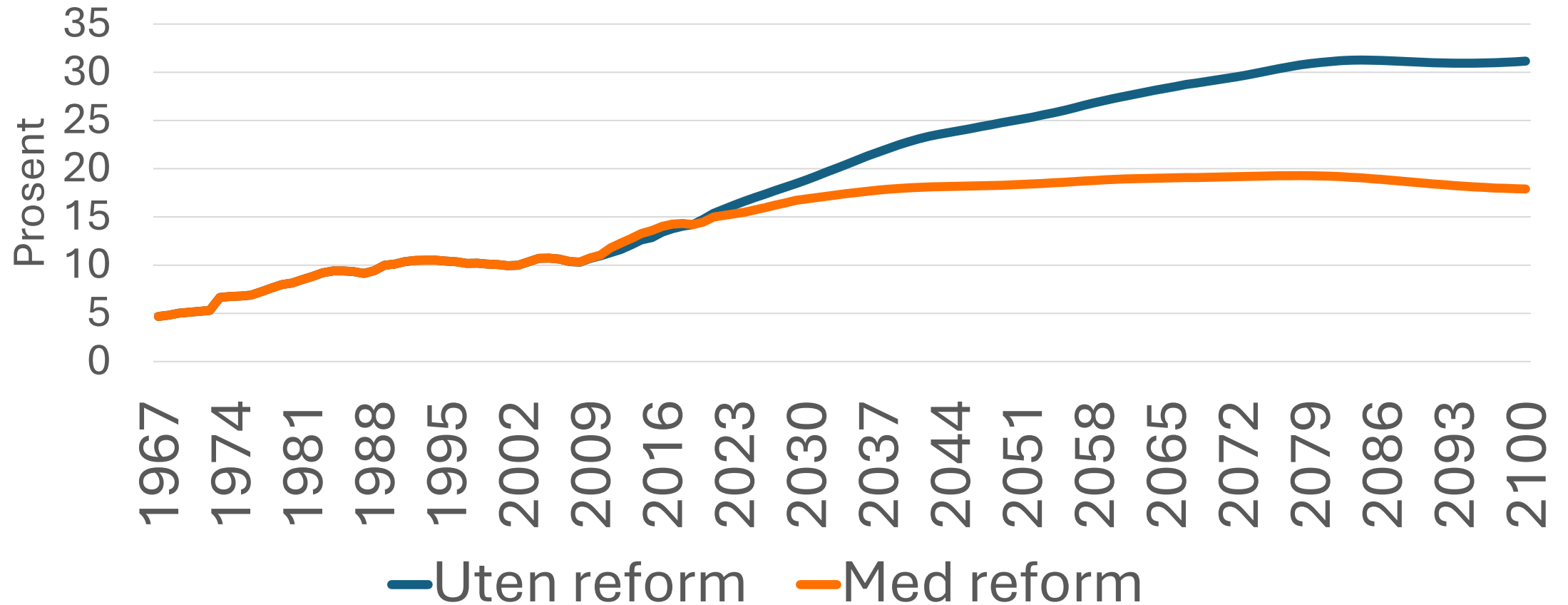
- Nytt opptjeningsssystem med alleårsregel
Tettere og klarere sammenheng mellom livslønn og pensjon
- Valgfri pensjonsalder mellom 62 og 75 år på «nøytrale» vilkår:
Den enkelte må selv betale for sitt valg av avgangstidspunkt
- Levealdersjustering:
Pensjonistene må bære kostnadene ved økt forventet levealder

Pensjonsutvalgets analyse

- Det var behov for en pensjonsreform og reformen virker omtrent som forventet

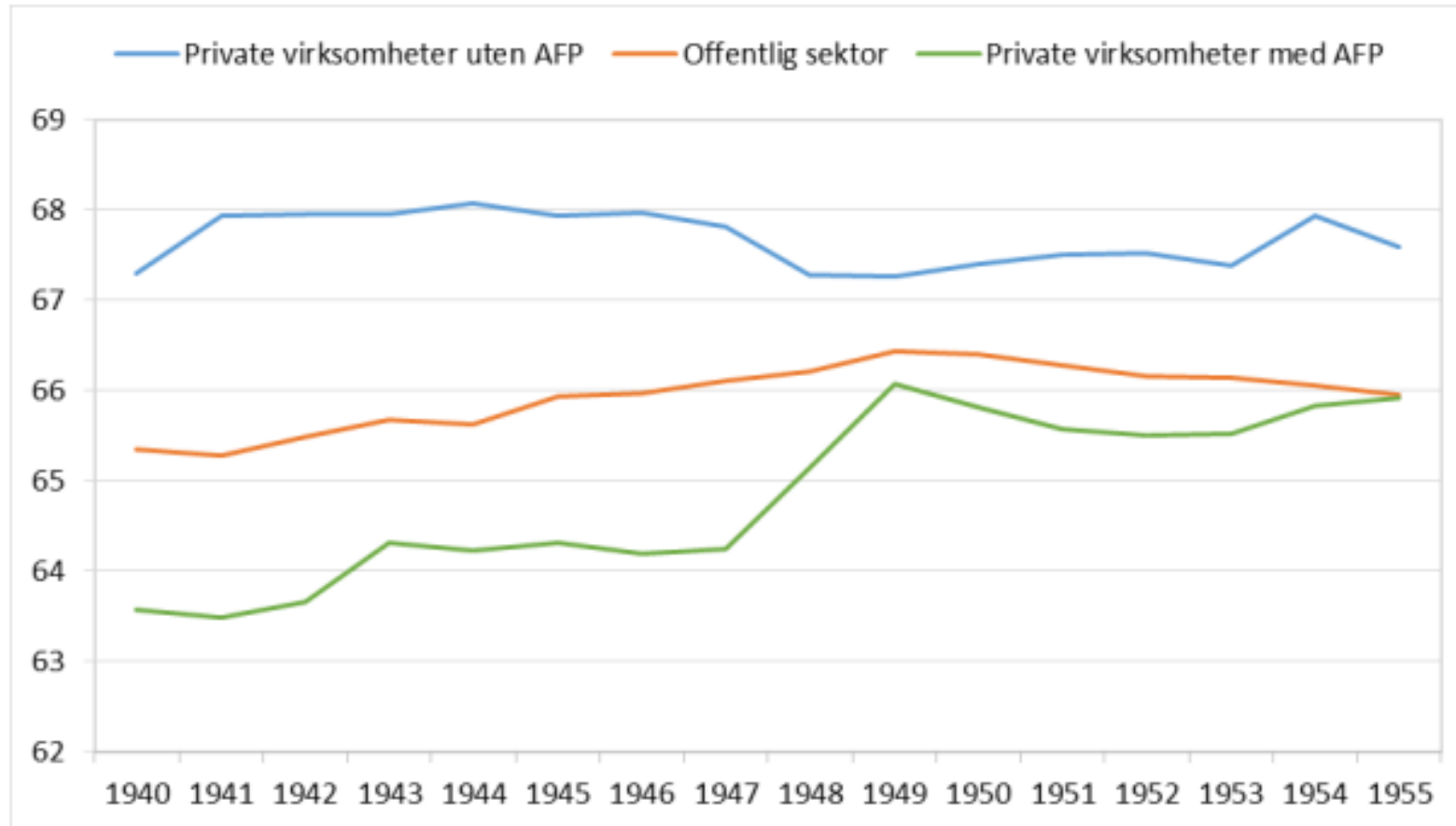
Innsparingseffekten av pensjonsreformen

Finansieringsbelastningen på de yrkesaktive (bidragsraten)

Vi jobber lenger som følge av pensjonsreformen

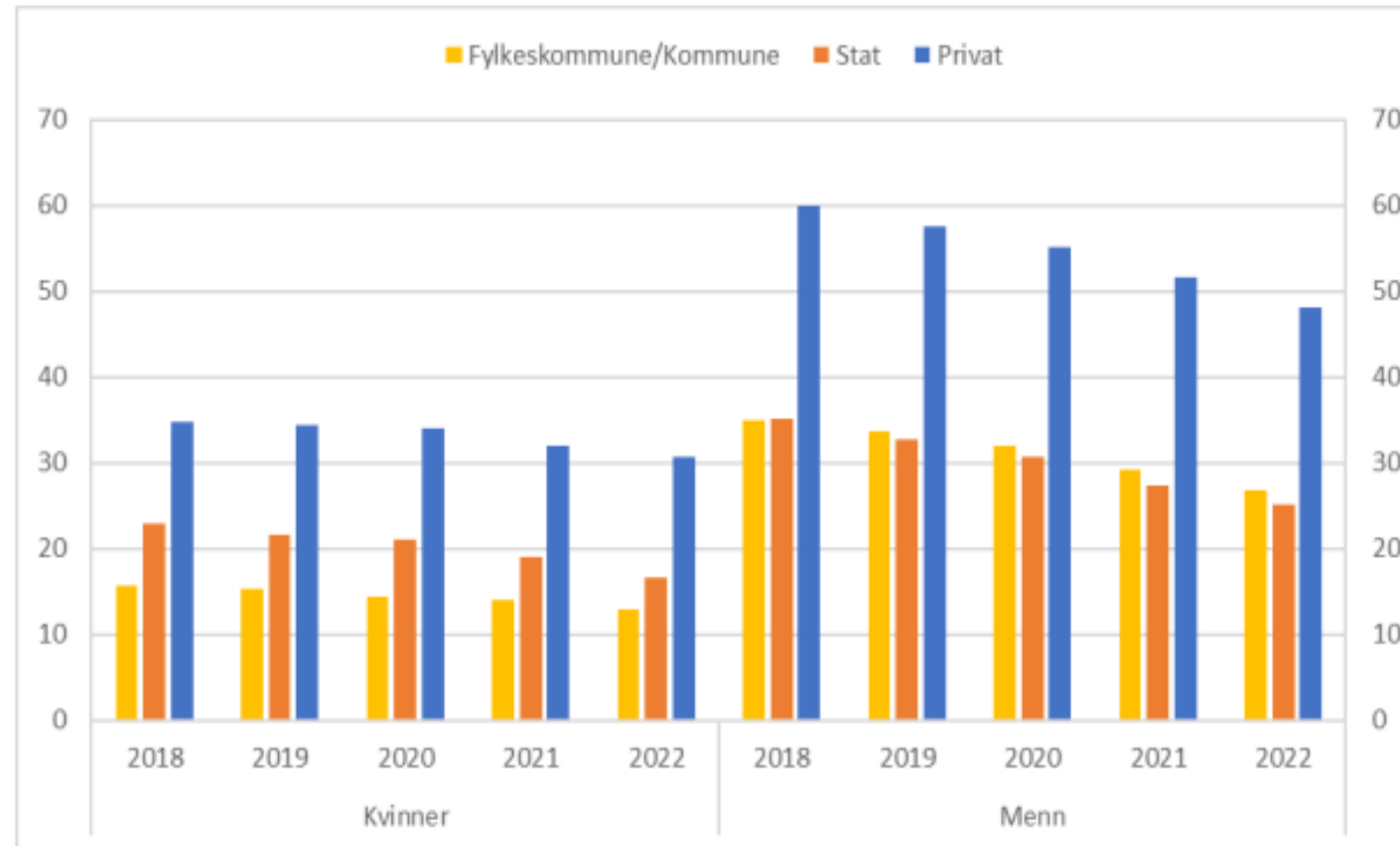
Figur 5.11 Median avgangsalder blant arbeidsføre etter sektor og fødselsår

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Men mange tar ut pensjon tidlig samtidig som de jobber for fullt

Figur 5.6 Utviklingen i andelen lønnstakere 62–66 år som kombinerer arbeid og alderspensjon fra folketrygden etter sektor og kjønn. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå (4. kvartal).

Utvalgets analyse

- Det var behov for en pensjonsreform og reformen virker omtrent som forventet
- Likevel nødvendig og riktig å justere reformen for bedre å ivareta sosiale hensyn – «styrke den sosiale bærekraften»
 - Dagens system signaliserer ikke klart nok at yngre fødselskull forventes å jobbe lenger – mange kan fristes til å ta ut pensjon for tidlig
 - Minsteytelsen (garantipensjonen) blir for lav på sikt fordi også den skal levealdersjusteres etter de reglene som ble vedtatt i 2009 – risiko for økende fattigdom
 - Pensjonene til (tidligere) uføre blir for dårlige

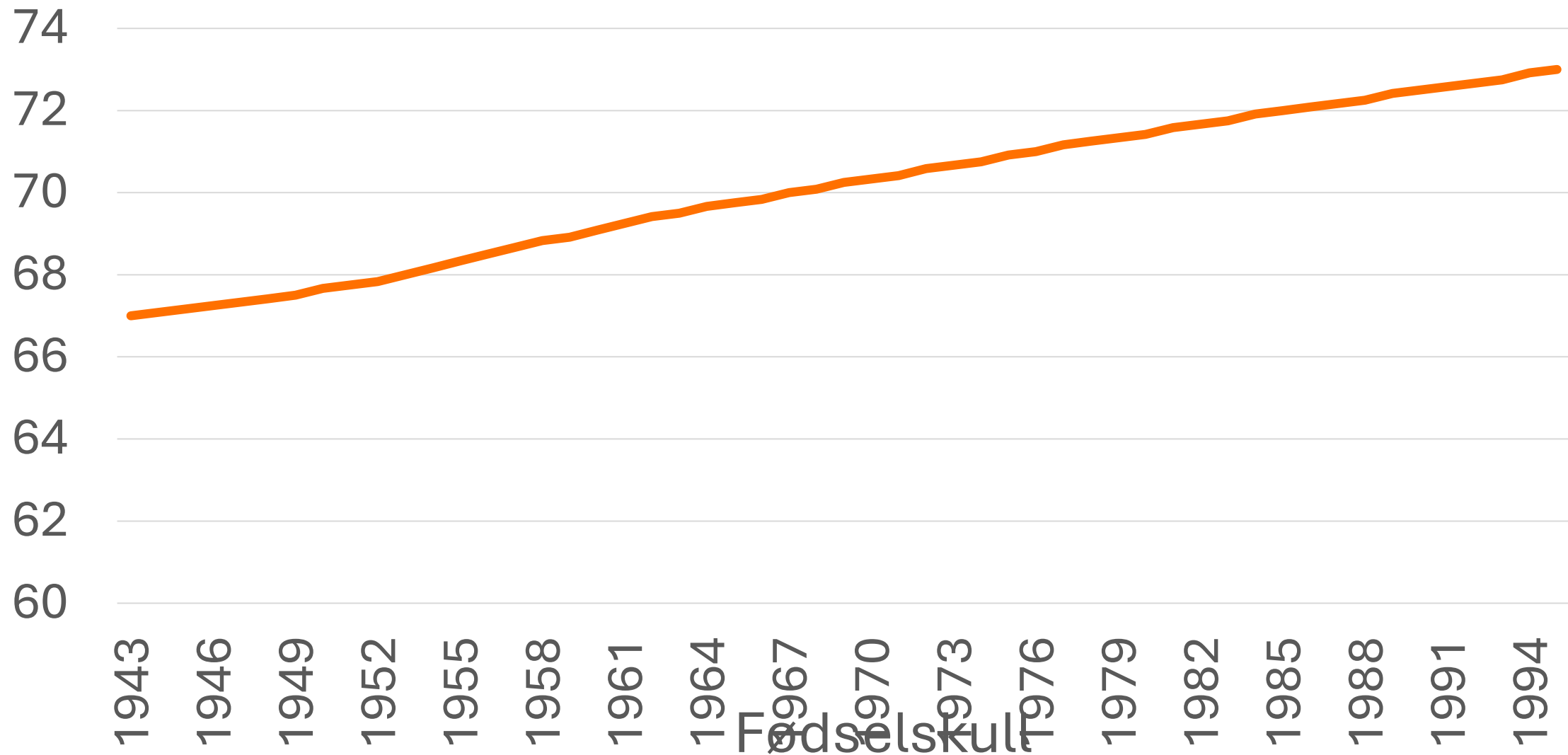
Utvalgets forslag

1. Gradvis økte aldersgrenser
2. Full lønnsregulering av minsteytelsen (garantipensjonen)
3. Skjerming av de uføre mot levealdersjusteringen

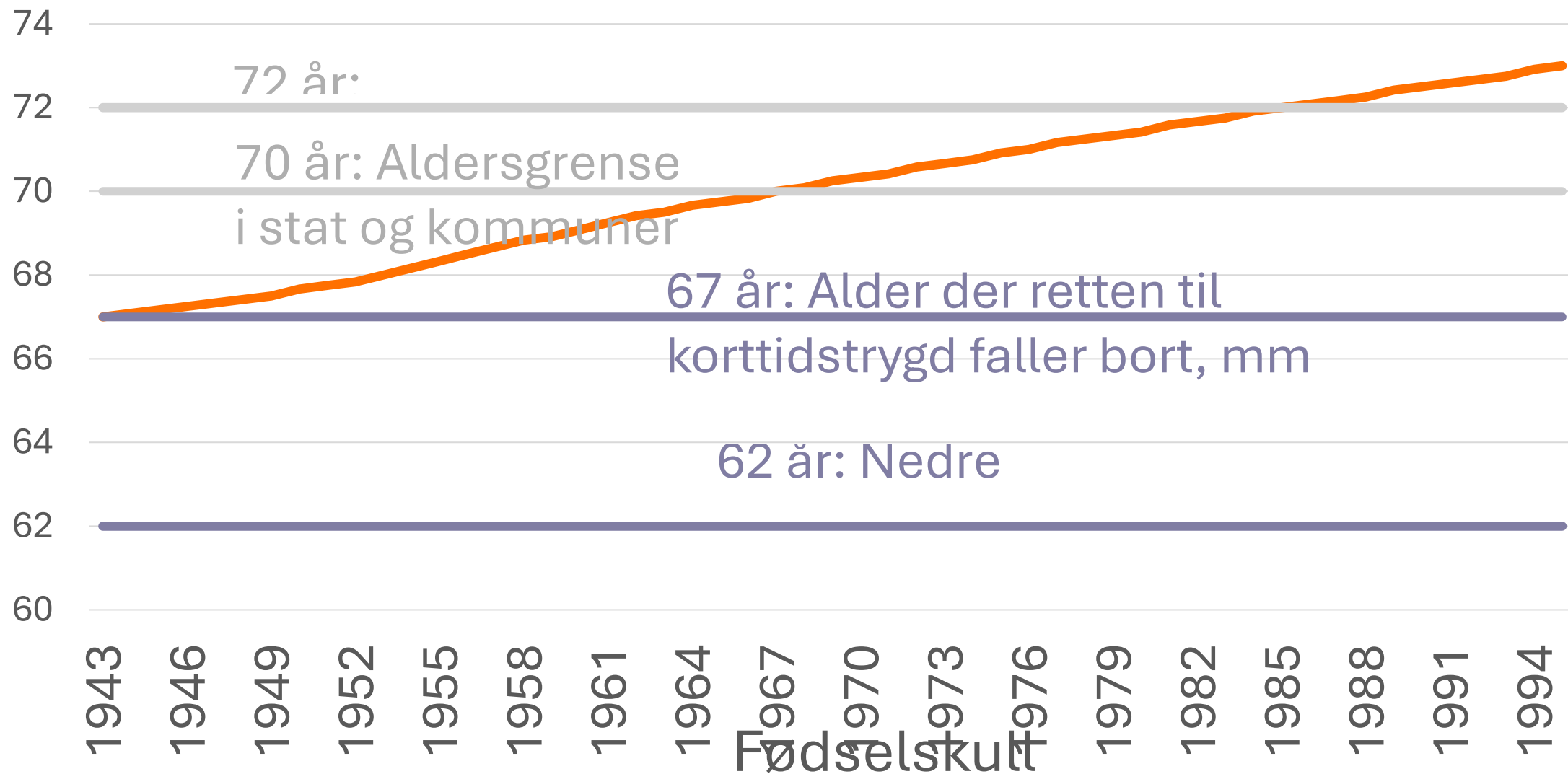
1. Gradvis økte aldersgrenser

- Levealderjusteringen av pensjonene innebærer at det er nødvendig å øke avgangsalderen for å oppnå like høy alderspensjon som tidligere årskull
- Innføringen av et system for gradvis økte aldersgrenser er en logisk videreutvikling av pensjonsreformen
- Vil et stykke på vei løse alle de tre problemene med den sosiale bærekraften

Så lenge må vi jobbe for å ta igjen effekten av levealdersjusteringen

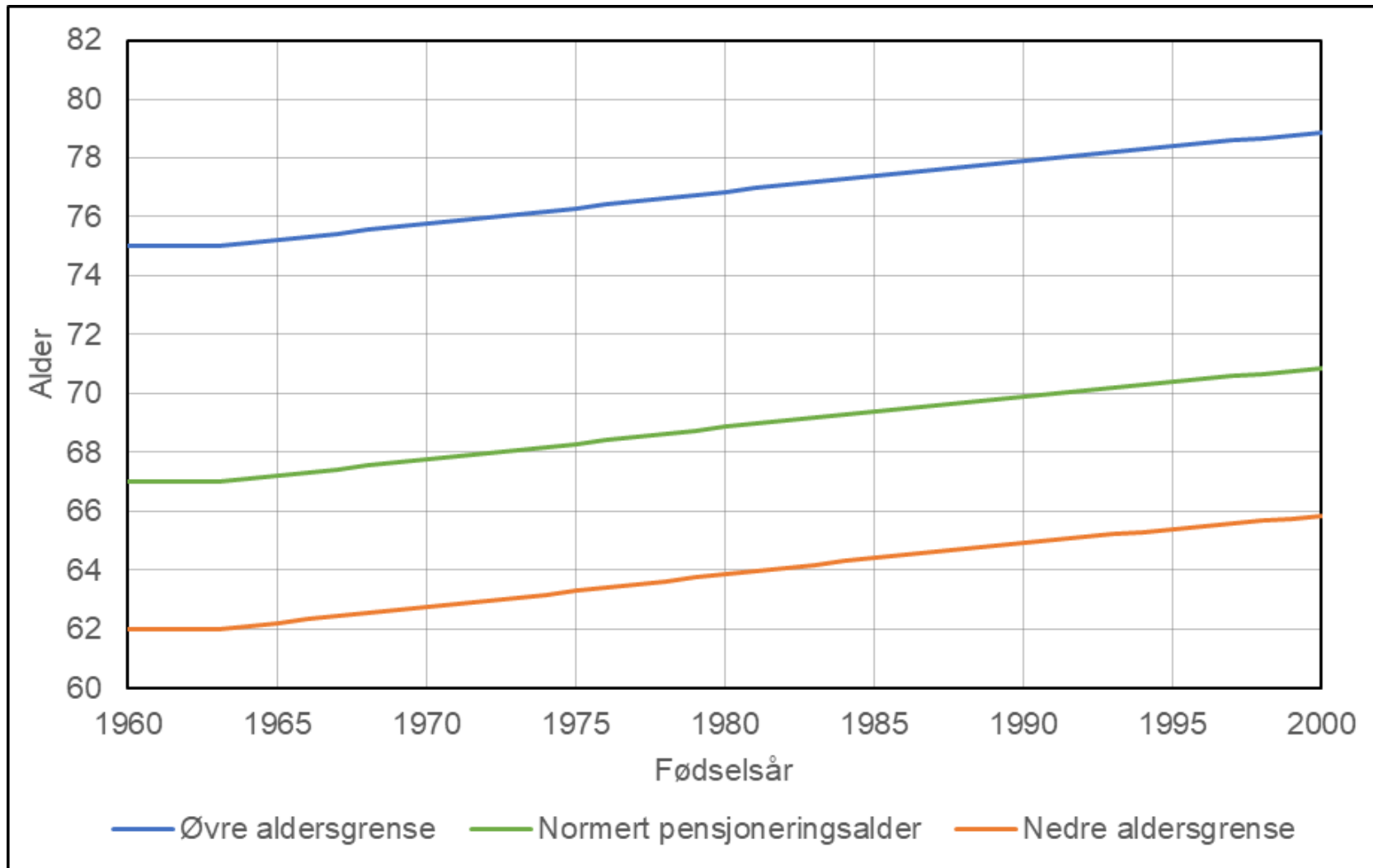
Så lenge må vi jobbe for å ta igjen effekten av levealdersjusteringen

Gradvis økte aldersgrenser

- Utvalget foreslo derfor at det innføres «normert pensjoneringsalder»
 - starter ved 67 år for personer født i 1963 og økes gradvis for personer født i 1964 eller senere
 - alderen der effekten av levealdersjusteringen er tatt igjen sammenlignet med 1963-kullet
 - sørger for at andelen av livet som pensjonist holdes konstant når levealderen øker
- Nedre og øvre aldersgrense for uttak av pensjon følger endringene i «normert pensjoneringsalder»
- Aldersgrensene for å motta uføretrygd, AAP, sykepenger og dagpenger økes i takt med normert pensjoneringsalder

Forventet utvikling i aldersgrensene

Økte aldersgrenser – ikke et innsparingstiltak

- Når folk står lenger i jobb, øker deres årlige pensjon (nøytralt)
- Det blir større utgifter til korttidstrygder (negativt)
- Det blir større skatteinntekter (positivt)

Nettoeffekten er økte utgifter/reduisert innsparing

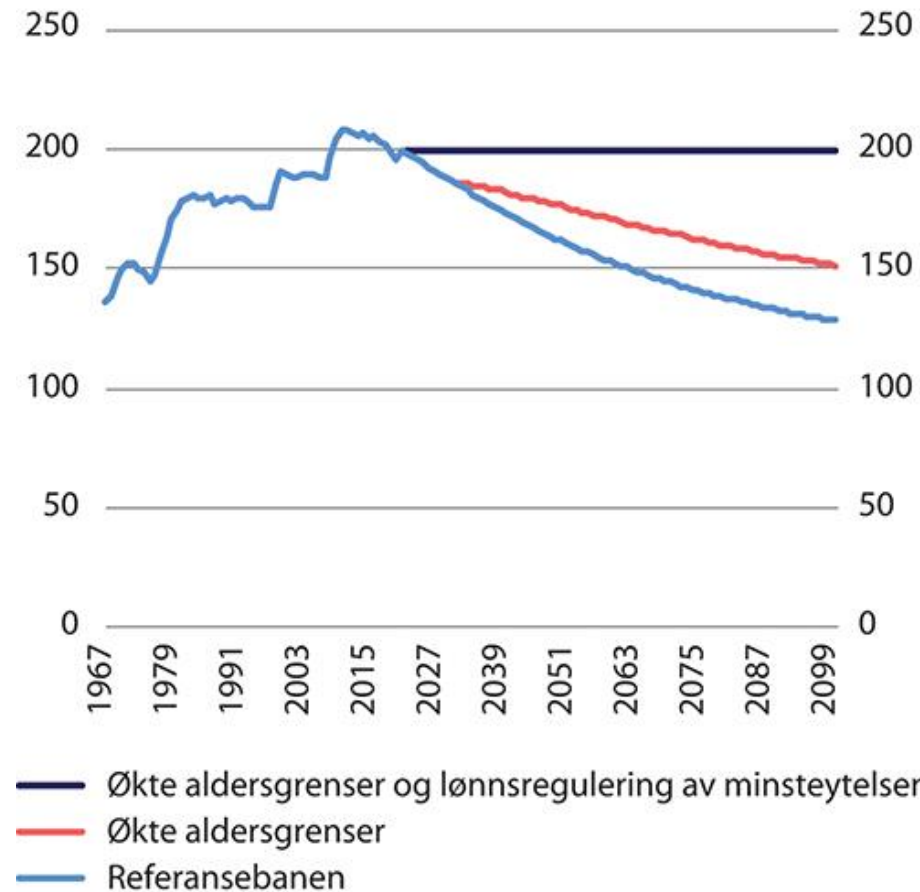
Følges opp i St.meld nr. 6 og avtalen av 9. februar

2. Bedre regulering av minsteytelsene

- Utvalget foreslår at nivået på minsteytelsene (garantipensjonen) fremover fullt ut skal reguleres med lønnsveksten (G)
- Løpende pensjon, inkludert minsteytelsene, reguleres i takt med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten
- Overgang til «årskullsspesifikk» minsteytelse

Full lønnsregulering av minsteytelsen

Figur 11.23

Kilde: NOU 2022:7

Full lønnsregulering av minsteytelsen fulgt opp i St.meld. nr. 6 og i avtalen av 9. februar

3. Alderspensjon til uføre

- Et samlet utvalg gikk inn for å skjerme uføre mot effekten av levealdersjusteringen
- Utvalgets flertall mente prinsipielt at uføres gjennomsnittlige alderspensjon bør stabiliseres i forhold til arbeidsføres alderspensjon

Alderspensjon til uføre

Stortingsmelding nr. 6 (2023-2024)

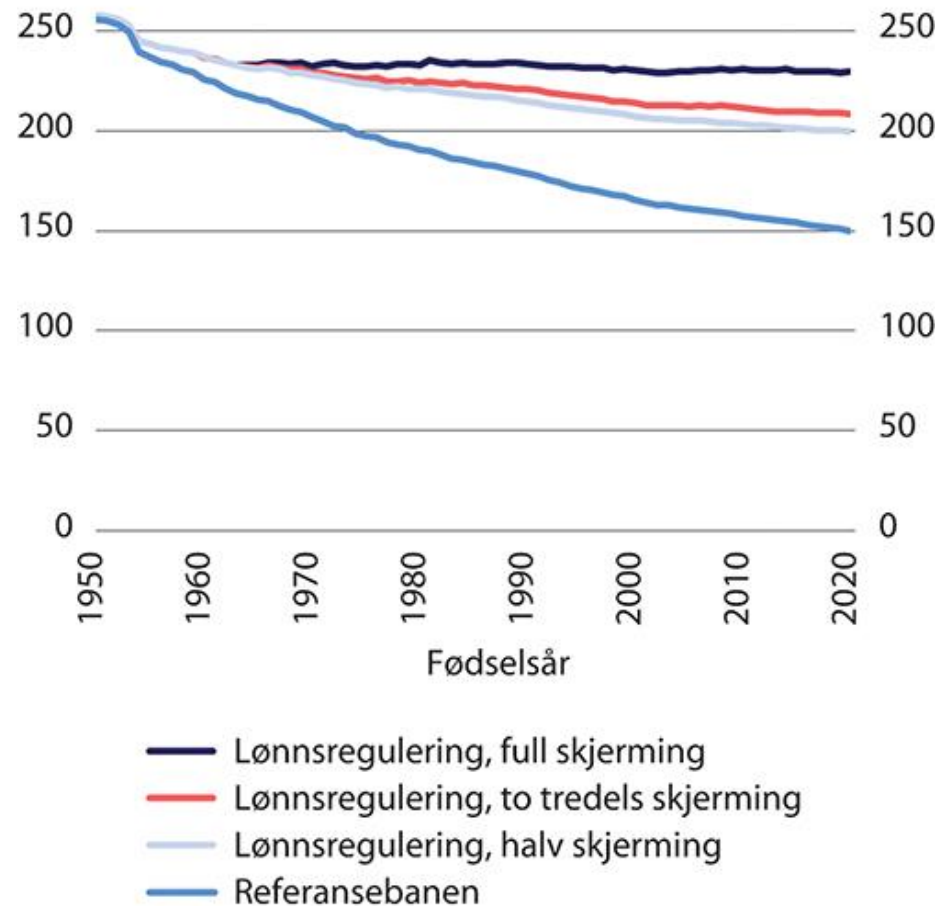
- Skjerming med 2/3, gjennomført ved at alderen for overføring til alderspensjon justeres opp med «normert pensjonsalder», mens opptjeningen også fremover skal stoppe ved 65 år.

Avtale mellom partiene om pensjonsreformen av 29. februar

- Halv skjerming mot levealdersjusteringen i gammel opptjeningsmodell for kullene født mellom 1953 og 1963

Alderspensjon til uføre

Figur 14.2

Kilde: NOU 2022:7

Hva med «sliterne»?

Utvalget NOU 2022:7

- Ingen konkrete forslag, bare antydninger om at sliterordninger basert på *selvseleksjon* kan ha en rolle å spille, forutsatt at de ikke blir for sjenerøse

Stortingsmelding nr. 6 (2023-2024)

- «Regjeringen vil derfor nedsette et utvalg som skal vurdere, og komme med forslag til, ulike løsninger for «sliterne», og herunder forslag til en ordning i folketrygden.» s.116

Avtale mellom partiene om pensjonsreformen av 29. februar

- «Det skal etableres en sliterordning i folketrygden (...) Ordningen skal etableres etter modell av sliterordningen i privat AFP og ha en årlig ytelse på 0,25 G for de som går av fem år før normert pensjonsalder og trappes gradvis ned ved høyere avgangsalder.»
- Skal vurderes igjen hvis de årlige kostnadene overstiger 1 mrd. kroner (lønnsinflasjonsjustert).

Justeringer for styrket sosial bærekraft

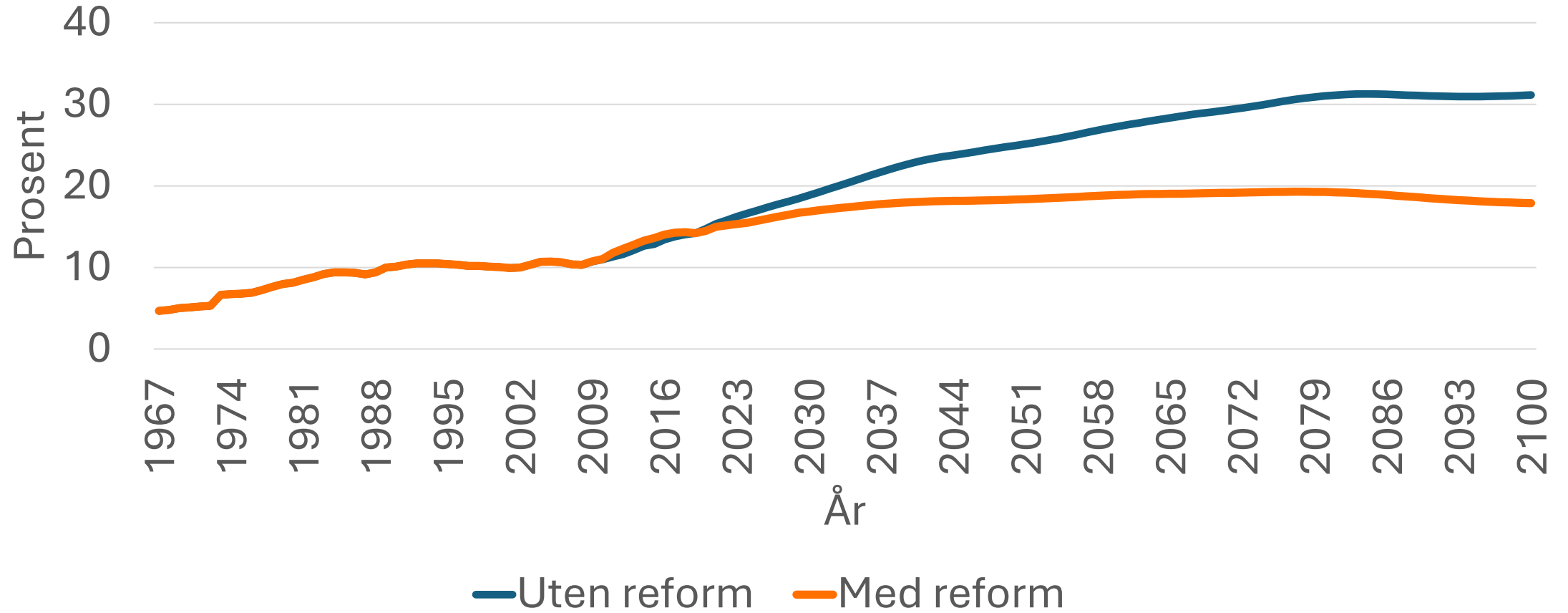
- Utvalgets forslag gikk entydig i retning av å styrke den sosiale bærekraften i pensjonssystemet
- Regjeringen har langt på vei fulgt opp forslagene men på enkelte punkter skjerpet justeringene i mer sosial retning
 - 2/3 skjerming av uføre
 - Utredning av sliterordning
- Stortingsforliket trekker endringene enda noen hakk i samme retning
 - Skjerming av uføre også for opptjeningen i gammel modell for personer født mellom 1953 og 1963
 - Konkret forslag til sliterordning i folketrygden basert på modellen fra den tariffestede ordningen i LO/NHO-området

Andre nye initiativer i avtalen mellom partiene

- Utredning av tiltak for å legge arbeidslivet bedre til rette for lengere yrkeskarrierer – utvalg med partene i arbeidslivet?
- Grensen for sparing i IPS økes til 25.000 kroner fra 2026

Større utgifter/mindre innsparing

Finansieringsbelastningen på de yrkesaktive (bidragsraten)

Større utgifter/mindre innsparing

Finansieringsbelastningen på de yrkesaktive (bidragsraten) med og uten reform

